

Kustmarathon

een peloton aan vrijwilligers

Verder:
6 tips bij hoosbuien
Zand voor het strand
Dit is ons dagelijks bestuur

Postbus 1000 • 4330 ZW Middelburg

Donkere wolken en een regenboog. Je zou het kunnen zien als een metafoor voor hoe de maatschappij worstelt met het idee van gelijkheid en acceptatie van mensen, ongeacht bijvoorbeeld geaardheid. Waar gaat dit heen, hoor ik de oplettende lezer denken. Waar is het leuke, anekdotische stukje, veelal gekruid met enige nostalgie, gebleven? Is de fotograaf nu volledig de weg kwijt? Het is toch vanzelfsprekend dat we respectvol met elkaar omgaan?

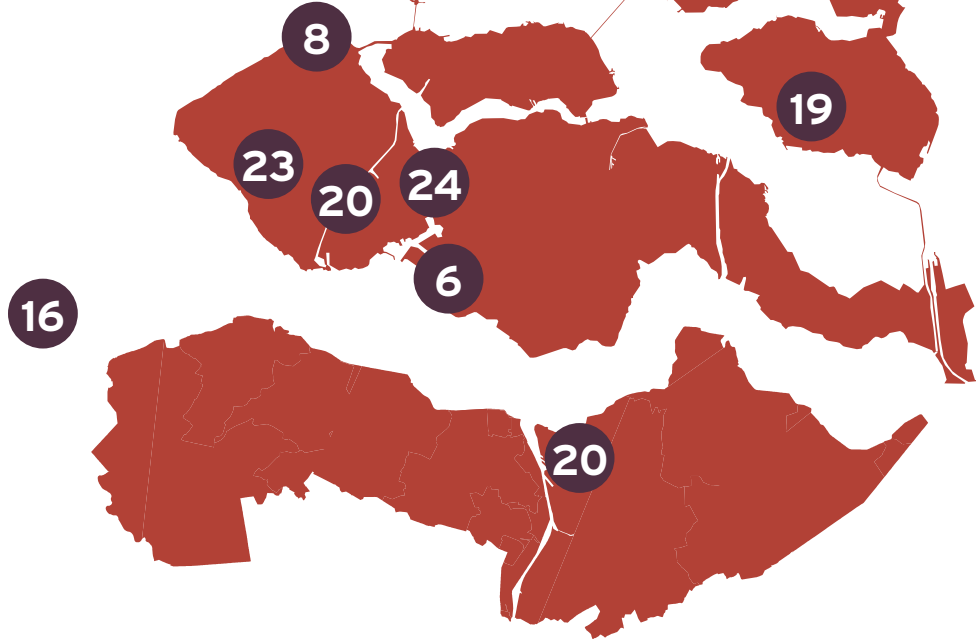
De fietser heeft wat dat betreft wel wat anders aan z'n hoofd. Die rijdt de ellende tegemoet en denkt alleen: "Misschien was het toch handiger geweest als ik wel een regenpak had meegenomen."

Ook wel eens je regenpak vergeten? We verloten 20 waterschapssoncho's onder de inzenders.

Rudy Visser is waterschapsfotograaf.

Winterse wolken aan de Stekeldijk bij Kamperland.

inhoud

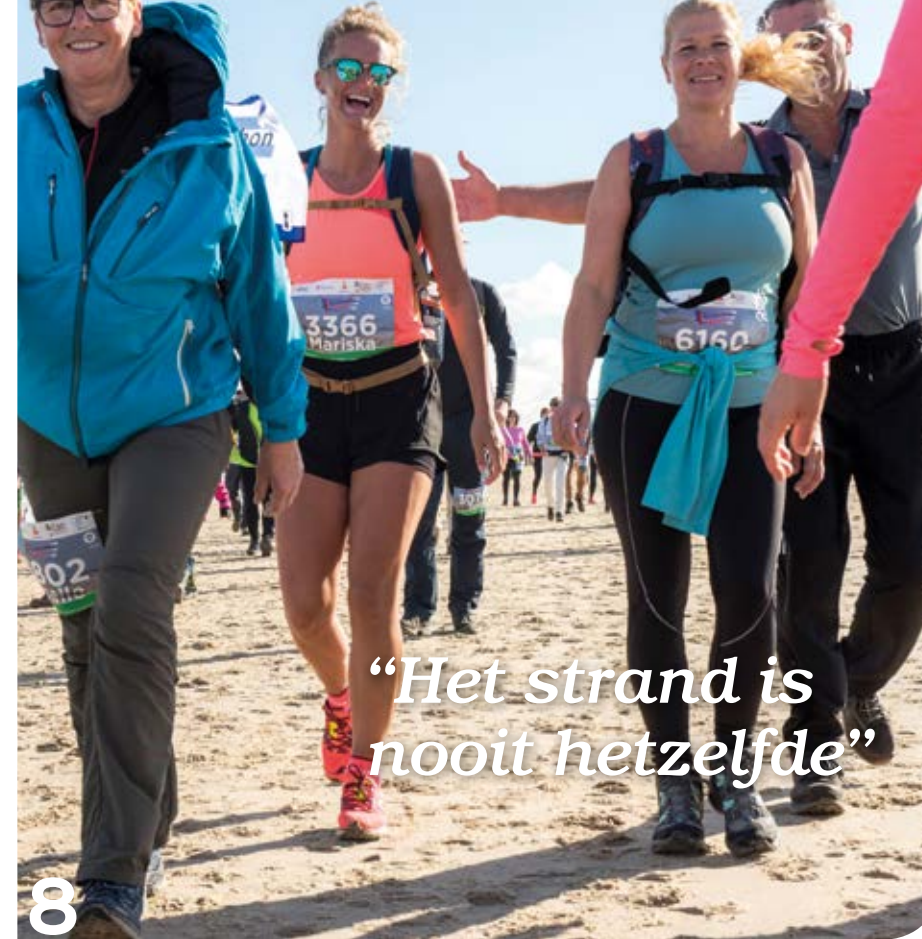

- 6 Proef met oeverversterking
- 8 Vrijwilligers bij de kustmarathon
- 16 Achter de schermen bij zandsuppletie
- 19 Vispassage gemaal De Noord
- 20 Nieuw dagelijks bestuur
- 23 Bijzonder gevonden: scheve toren van Melis
- 24 Baggeren in het buitengebied

Duinen en stranden zijn onze belangrijkste bescherming tegen de zee. Door wind, zee en stroming verdwijnt er zand van de kust. Door actief zand toe te voegen houdt Rijkswaterstaat de kustlijn in tact. Hoe gaat zo'n zandsuppletie in z'n werk? We stapten aan boord bij een zandzuiger.

16

“Het strand is nooit hetzelfde”

8

Op de cover: Hans van der Sande en Johnny Davidse, pagina 8

Waterschappers bij de Kustmarathon

De Zeeuwse kustmarathon is weer in aantocht. Zo'n duizend vrijwilligers zetten zich in om de best mogelijke omstandigheden te creëren. Ook vele waterschappers helpen!

6 tips bij hoosbuien.

12

Dit voorjaar ging u naar de stembus. Dit is ons dagelijks bestuur!

20

Bagger als kers op de taart.

24

colofon

Scheldestromen is het tijdschrift van waterschap Scheldestromen. Iedereen die interesse heeft, kan een gratis abonnement aanvragen. Het blad verschijnt vier keer per jaar. Het volgende nummer verschijnt eind december.

Redactie: Joséphine van Belzen (JvB), Linda van Dijke (hoofd- en eindredacteur, LvD), Bas Dingenouts (BD), Janneke la Gasse (JIG), Arjan Goossen (AG), Piet-Hein Nelissen (PN), Chantal de Putter

(CdP), Danielle Steijn (DS) en Rudy Visser.

Overige tekstbijdragen: Willem ten Klooster.

Beeld: Rudy Visser, Eric Isselee via Shutterstock (merel, p. 14).

Opmaak: Life Design, Zierikzee.

Druk: Zalsman, Zwolle.
Oplage: 20.000

Reacties, vragen of suggesties?
Ons redactieadres:
Team Communicatie
Antwoordnummer 700,
4330 WB Middelburg
(geen postzegel nodig)
communicatie@scheldestromen.nl,
088-2461000
(lokaal tarief).

www.scheldestromen.nl/tijdschrift

facebook.com/scheldestromen

twitter.com/waterschap

instagram.com/waterschap_scheldestromen/

linkedin.com/company/waterschap-scheldestromen

Waterschap Scheldestromen

verder

- 6 Nieuwsberichten
- 11 Post
- 14 Buiten
- 19 In de steigers
- 23 Bijzonder gevonden

Getij in Waterdunen

Eind september was het zover: de getijdenduiker die het waterschap bouwde voor het project Waterdunen is officieel in gebruik genomen! Langs een van de vier kokers stroomt het zeewater gecontroleerd het achterliggende gebied in. Om dit te markeren was een koker nagebouwd waaruit dansers kwamen die het instromende zeewater symboliseerden. Waterdunen is een natuur- en recreatiegebied in aanbouw. In 2015 versterkte het waterschap de kust tussen Breskens en Groede. Om dit gebied mogelijk te maken is de getijdenduiker aangelegd. Er is getijdenwerking, maar de veiligheid is gegarandeerd. (AG)

Proefoever

De Paardegatse watergang bij Borssele wordt gebruikt als testlocatie voor nieuwe soorten oeverbescherming. Projectleider Marnix van den Manacker: “Voor oevers met een flauw talud onderzoeken we circulaire alternatieven voor de nu veelgebruikte Enkamat. Over een lengte van 90 meter hebben we de oever verdeeld in vier vlakken waar we nieuwe materialen testen. Zoals een bindingsmiddel vermengd met grond en roosters gemaakt van een restproduct van aardappels. Belangrijk is dat de oeverbescherming golfslagbestendig is en dat er planten op kunnen groeien.” De test duurt een jaar en moet uitwijzen of er een geschikte opvolger tussen zit. (JLG)

Vispassage bij De Piet

Rond deze tijd starten we met de aanleg van een vispassage bij gemaal De Piet bij Wolphaartsdijk. De vispassage mag niet te veel opvallen om het monumentale karakter van het pand zoveel mogelijk te behouden. Via deze vispassage zwemt straks vis vanuit het Veerse Meer de Westerschenge in. Aan de voorkant van het gemaal plaatsen we de opvangbak en leggen we de ondergrondse kabels voor de bediening van de passage aan. Medio november plaatsen we de lokstroom pomp in de Westerschenge, die de vissen naar het gemaal toe moet lokken. Vissen kunnen via de visvriendelijke pomp van het gemaal ook weer terug het Veerse Meer in. (CdP)

Testen maar!

Als stagiair werkte Niels de Koster (24) aan de ontwikkeling van de Multiflexmeter. Nu hangt hij ze op in het veld. “Het apparaatje meet het waterpeil door de afstand tussen het kastje en het water te meten. Het werkt met een ultrasoon sensor, vergelijkbaar met een parkeersensor in auto's. Elk kwartier verzendt het de gegevens naar het waterschap. Zo krijgen we een snel beeld van de situatie in een gebied. Dat is nuttig, zeker bij heftige buien die vaak heel lokaal zijn.” Maar zover is het nog niet. “We hangen er nu acht op om te zien wat er gebeurt bij vorst, rietgroei of vandalisme.”

Het kastje kan veel opleveren: “Het is veel goedkoper dan de bestaande meetapparatuur. En je krijgt gegevens van veel meer locaties. Bestaande meetapparatuur hangt vooral bij stuwen en gemalen. Door het meetnet met de Multiflexmeters uit te breiden kunnen we beter sturen omdat we meer inzicht krijgen in het hele gebied.”

Een schat aan informatie die het verschil kan maken bij heftige buien en langere periodes van droogte. Precies waarvoor Niels is opgeleid. Hij studeerde Milieukunde (Esset) en mag nu tijdelijk bij het waterschap blijven. “Het meest interessant vind ik het werken aan een klimaatbestendig watersysteem en het omgaan met droogte en zoetwater.” Belangrijke thema's voor het waterschap! (LvD)

www.multiflexmeter.nl

De Multiflexmeter hangt op acht testlocaties rond Middelburg, zoals hier in de wijk Mortiere.

Meer leren over water

In oktober organiseren we verschillende activiteiten over 'Ons Water'. Er gebeurt namelijk heel veel om ons land droog en bewoonbaar te houden. In heel Nederland organiseren waterschappen, waterbedrijven en watermusea interessante publieksactiviteiten om mensen bewuster te maken van het waterbeheer in ons land. Wij organiseren ook enkele activiteiten tijdens deze Week van Ons Water. Op 22 oktober bent u van harte welkom op onze klimaatmiddag of -avond in Tholen die we samen organiseren met het KNMI. Wilt u weten en ruiken hoe wij uw rioolwater schoonmaken zodat het terug de natuur in kan? Dan kunt u zich aanmelden voor een rondleiding op onze zuivering in Terneuzen op 24 oktober. Daarnaast kunnen basisscholen inschrijven voor de speciale gastles 'Leven onder de zeespiegel'. Middelbare scholen en mbo's kunnen inschrijven voor de Democratiegame. Meer informatie en aanmelden kan op: scheldestromen.nl/weekvanonswater (DS)

In herinnering

De oprichter en organisator van de Kustmarathon Zeeland, Lein Lievense, is begin dit jaar op 68-jarige leeftijd overleden aan de gevolgen van kanker. Naast de bijzonder mooie omgeving en het parcours, kenmerkte de Zeeuwse kustmarathon zich doordat deelnemers op de finishlijn een persoonlijke felicitatie ontvingen van Lein. Ondanks dat de organisatie van de marathon wordt voortgezet, zal de editie van 2019 alleen al daarom één winnaar moeten missen.

De Zeeuwse kustmarathon is weer in aantocht. Wat in 2003 begon als een marathon langs de Schouwse en Walcherse kust is uitgegroeid tot een groot sportevenement langs de waterlijn. Oprichter en organisator Lein Lievense wist met uitsluitend vrijwilligers deze sportwedstrijd tot een grootse beleving te maken. Zo'n duizend vrijwilligers zetten zich in om de best mogelijke omstandigheden te creëren. Deelnemen is een uitdaging, maar het vrijwilligerswerk achter de schermen ook!

Finale controlerondje

“De voorbereidingen op het parcours van de marathon kunnen we niet al te ver vooraf doen,” vertelt waterschapper Adri Louwerse (64). Als je werkgebied ineens verandert in een wedstrijdparcours, dan vraagt dat wel wat andere aandacht! De kantonnier Waterkeringen vertelt: “Als het goed weer blijft kunnen we alvast de paden zandvrij maken en schelpenpaden aanvullen, gaten in wegen dichten en aanwalsen. We controleren of de afstering er netjes bij staat en kijken of het prikkeldraad in sommige gevallen zelfs weg kan. Tijdens de marathon heb ik m'n finale controlerondje want ik wandel zelf mee. Alleen de eerste editie heb ik gemist.”

Veiligheid voorop

Tijdens het marathonweekend is veiligheid een belangrijk onderdeel voor de organisatie. Vandaar dat er ook veel vrijwilligers aan veiligheid werken. Zo treffen we Adri Corstanje (62) op de Westerseweg in Westenschouwen. Bij het waterschap werkzaam als procesoperator op de rioolwaterzuivering bij Kapelle, bij de marathon brengt hij het weekend door op de motor. “Op zaterdag heb ik een verslaggever van Omroep Zeeland achterop om live-verslag te doen van de koploper bij de dames. Van begin tot eind rijden we bij de dame die voorop loopt. Zo rijd ik op bijzondere plekken, ook op plekken waar je normaal niet mag rijden. Op de zondag rijd ik met ons eigen motorclubje Motor Begeleidingsteam Zeeland en verzorgen we de verkeersbegeleiding. Zo regelen we bijvoorbeeld al het binnenkomend verkeer. Bussen die aankomen, deelnemers die afgezet worden. Het is niet voor niets hoor, mensen hebben bar weinig verstand van verkeerstekens. Sommigen weten niet eens wat de rode

De Zeeuwse kustmarathon is op het lijf geschreven van het waterschap. Op de grens van land en water zetten verschillende waterschappers zich in voor dit jaarlijkse evenement. Als deelnemer, als vrijwilliger en sommigen zelfs tijdens het werk bij het waterschap.

door Janneke la Gasse

Waterschapper Marianne loopt dit jaar voor de zevende keer mee.

Een
peloton
van
VRIJWILLIGERS

kegellamp betekent!"

Dwars door de bups

We vervolgen onze weg achter een van de waterschapsauto's. Waterschapper Johnny en pensionado's Chris en Piet rijden het hele weekend over het parcours. We treffen Piet Willeboordse (73) achter het stuur. De pensionado voelt zich eens per jaar weer een echte waterschapper: "Langs de kust rijden is zo machtig mooi!" Piet werkte tot 2013 als kantonniër bij de afdeling Waterkeringen. "Ik had graag langer blijven werken bij het waterschap, maar een keer moet je eruit." Naast hem zit een EHBO'er van het Rode Kruis. "We rijden middenin een grote groep wandelaars, mocht er iets opdoen, dan kunnen we mensen snel helpen. Met ons zwaailicht aan zijn we extra herkenbaar. Alleen nu moeten we even dwars door de bups want we moeten portofoons naar de eerstvolgende EHBO-post brengen."

Andere pet

Ook komen we waterschappers tegen met een andere pet op. Nico Nagelkerke (61) is trekkerchauffeur en staat nu in politie-uniform langs de route. "Vaak is het hier bij de kustmarathon vooral mensen kijken en gebeurt er weinig bijzonders. Vanmorgen hebben we nog wat hekken overeind gezet die vannacht waren omgewaaid. Verder dan toezichthouden is bij dit evenement meestal niet nodig. Gelukkig maar!"

Bezemwagen of taxi

Naarmate de route vordert krijgen de EHBO'ers het steeds drukker. Kleine pijnntjes die te verhelpen zijn met een beetje water of paracetamol, blaren, vermoeidheid en deelnemers die onwel worden. Johnny Davidse (57), in het dagelijks leven huismeester bij het waterschap, weet niet wat hem te wachten staat: "Ieder jaar is anders. Het ene jaar bij hitte zijn er andere ongemakken dan bij storm en regen. Strand is nooit hetzelfde." Wanneer deelnemers niet meer verder kunnen, staat de waterschapsauto klaar om hen naar de dichtstbijzijnde EHBO-post te brengen. Johnny: "Sommige mensen denken wel eens dat ze ons als taxi kunnen gebruiken naar Zoutelande, maar dat gaat natuurlijk niet. Je ziet wel hoe druk het is."

In de tijd dat er even geen hulp gevraagd wordt, gaat Johnny onvermoeid door met het aanmoedigen van deelnemers,

Naast: Nico is in het dagelijks leven trekkerchauffeur bij het waterschap.

Linksonder: Adri is het hele weekend in touw met z'n motor.

Rechtsonder: Piet is al met pensioen maar komt dolgraag terug voor dit evenement.

het verzamelen van afval in vuilniszakken en het uitdelen van de speciale marathonvlaggen. Als vrijwilliger van het eerste uur is de kustmarathon voor hem een jaarlijks hoogtepunt. Het aantal uren dat hij maakt tijdens de kustmarathon is te vergelijken met een volledige werkweek. "Voor mij is het feest vanaf vrijdagmiddag tot zondagavond. Als dan om zes uur de laatste deelnemers over de streep gekomen zijn, ga ik alles opruimen. Daarna een korte evaluatie van het weekend, samen eten met de EHBO'ers en daarna de waterschapsauto's (na drie dagen strand) schoonmaken en aftanken. Dat is voor mij de finish van een geweldig weekend."

In het weekend van 4, 5 en 6 oktober vindt de zeventiende editie van de kustmarathon plaats.

www.marathonzeeland.nl ■

inzendingen welkom:
communicatie@scheldestromen.nl
redactie: Joséphine van Belzen

post!

Bramen plukken

Is het waar dat je geen bramen mag plukken langs de dijken en de sloten? Dat werd ons verteld en er zou een hele hoge boete op staan.

Vriendelijke groeten,
familie Geelhoed, Borssele

Bramen plukken is altijd leuk! Wij zijn er niet mee bekend mee dat er boetes zouden worden uitgedeeld, in ieder geval niet door het waterschap. U let waarschijnlijk op waar u gaat plukken, dat u niet op percelen van particulieren gaat? We hebben het nog even nagevraagd bij boswachter Karel Leeftink van Staatsbosbeheer: "Plukken voor privégebruik mag. Er moeten wel bramen overblijven voor vogels en andere dieren, maar mensen plukken meestal toch maar tot op ooghoogte. Als mensen met trapjes, snoeischaren enz. aan de slag gaan, dan spreken we ze aan. In gebieden waar je niet van de paden af mag, mag buiten de paden niet geplukt worden."

Veel plezier! Team Communicatie

Wilt u de vergaderstukken inzien van het algemeen bestuur? Of een vergadering terugluisteren? Dat kan op onze website:
www.scheldestromen.nl/algemene-vergadering

'Waar steeds d'aloude
Eendracht woont,
En welvaart
's landsman werk bekroont'
Vijfde en zesde zin uit het Zeeuws volkslied

Tip voor een artikel

Allereerst wil ik jullie een compliment geven voor Scheldestromen. Iedere keer lees ik het blad weer met veel plezier en geniet van de vele interessante onderwerpen. Zo ook van het artikel over de Luchtwachttorenen in uw laatste uitgave. Dit was voor mij aanleiding om jullie te wijzen op de zogenaamde MUD-palen op een paar plaatsen langs de Westerschelde. Deze werden tijdens de Koude Oorlog gebruikt door de Mijnen Uitkijk Dienst van de Koninklijke Marine. De auteurs Hans Sakkers en Johan den Hollander hebben het interessante boekje 'Het verhaal van een paal' uitgegeven. Dit onderwerp sluit misschien aan op '75 jaar Slag om de Schelde'. Hierbij een foto van de MUD-paal op de bunker van het Nollehoofd in Vlissingen.

Vriendelijke groeten,
Juan Defesche, Veldhoven.

Flinke hoosbuien. Door de klimaatverandering zullen ze vaker over Nederland trekken en ook heftiger worden, met alle gevolgen van dien. De buien zijn niet te voorkomen maar de overlast verminderen kan wel. **Begin bij uw tuin!**

door Chantal de Putter

Hoe **Wapen** je je tegen hoosbuien?

6 tips

Tip 1: Regenton

Een makkelijke en goedkope oplossing is het plaatsen van een regenton. Gebruik het om de tuin te besproeien en laat de regenton voor een bui leeglopen voor het beste effect. U kunt ook een terugslagklep plaatsen. Als de regenton vol is loopt het water in de tuin en niet direct in de afvoer. Zorg dat het water naar een lager gelegen gedeelte in uw tuin kan lopen waar het langzaam in de grond kan zakken.

Tip 2: Groen dak

Groene daken hebben veel voordelen. Ze houden regenwater vast, zijn goed voor vogels, bijen en vlinders en houden de omgeving en de vertrekken eronder koel. Op een hete zomerse dag kan het op een bitumendak meer dan 70°C worden. Op een groen dak is dat rond de 30°C. Op een plat of licht hellend dak kunt u zelf makkelijk een sedumdak aanleggen. Onderzoek wel of het dak sterk genoeg is. Een sedumdak is niet dik en weegt niet veel. Sedumbepplanting is uitermate geschikt omdat deze planten veel water kunnen opslaan en op die

manier lange droogteperiodes kunnen doorstaan.

Tip 3: Geveltuin

Het weghalen van een rij tegels langs de gevel aan de straatkant geeft veel resultaat met weinig inspanning. Planten in de volle grond hoeft u minder vaak water te geven dan planten in een pot. Door klimplanten in de geveltuin te plaatsen, blijft het begroeide deel van de gevel in de zomer koel. Daarnaast biedt de beplanting ruimte voor insecten en vlinders.

Tip 4: Gebruik houtsnippers

Deze verharding is een duurzame vorm van waterdoorlatende verharding, maar moet u wel bijna jaarlijks aanvullen. De snippers en schors verhinderen het groeien van onkruid en het uitdrogen van de bodem en warmen minder op dan steenachtige verhardingsmaterialen.

Tip 5: Waterdoorlatende bestrating

Soms is bestrating nodig, bijvoorbeeld voor het terras en de oprit. Kies dan eens voor

waterdoorlatende mortels. Het regenwater blijft niet onder de bestrating staan en het straat- en voegwerk raakt minder snel beschadigd tijdens heftige vorstperiodes. Uw tuin blijft bovendien koeler als u minder bestrating toepast.

Tip 6: Ondergrond infiltreren

Heeft u weinig ruimte in uw tuin of moet een deel van uw tuin betegeld blijven? U kunt toch het regenwater van uw dak en uw terras in de grond laten wegzakken via ondergronds infiltreren. Bij ondergronds infiltreren wordt hemelwater via een pijp of goot naar een ondergrondse opvangvoorziening gebracht. Dit kan een grindkoffer of infiltratiekrat zijn. Het water zakt vervolgens geleidelijk in de bodem weg. Handig als de tuin toch op de schop moet! ■

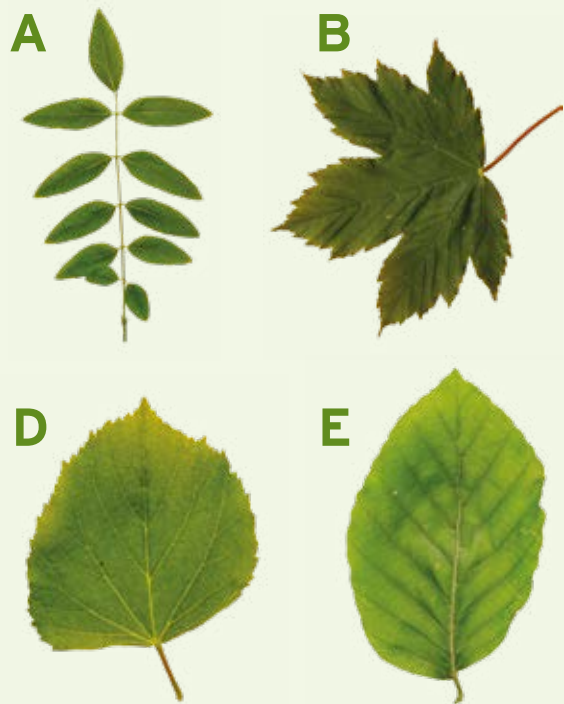
U ziet het: minder verharding en meer groen helpt echt. En de drie G's: grond, grind en gras zijn altijd goed. Zo wordt het rioolsysteem minder belast en wordt het water opgevangen daar waar het valt. Uit studies is gebleken dat meer groen in de leefomgeving bovendien leidt tot minder criminaliteit en minder depressies.

buiten

door Joséphine van Belzen

Bladeren maar

Heeft u vroeger een herbarium gemaakt? In de herfst op zoek in parken en bossen naar zo veel mogelijk verschillende mooie bladeren? Test uw kennis! We verklappen alvast: het gaat om de linde, es, els, iep en esdoorn.

De ene merel is de andere niet

De merel zie je het hele jaar in Nederland, maar dat zijn niet steeds dezelfde vogels. De merels die in de zomer in Nederland zijn, gaan in de herfst naar het zuiden. Merels die in de zomer in het koude noorden wonen, overwinteren in Nederland.

Najaarsvogelexcursie Land van Saeftinghe

Op zaterdag 19 oktober, van 11.00 tot 14.00 uur.

Trekvogels en wintergasten zijn in deze periode met tienduizenden aanwezig. Neem uw verrekijker mee! Meer informatie op de website van Het Zeeuwse Landschap. www.hetzeeuwse-landschap.nl

Uit de oude doos

Vroeger belandde poep en pies nog op straat, in de gracht of in beerputten. Sinds 1871 ging het met tonnen op de strontkar naar de landbouw. De laatste tonnen stonden tot 1978 in Goes. Sinds de jaren '60 zuivert het waterschap het rioolwater.

't Uusje van Eine

Honderd jaar terug in de tijd en even snuffelen aan vroeger? Dat kan in 't Uusje van Eine, een 19e-eeuwse woning waar de tijd is blijven stilstaan. Nog veel meer plaatselijke historie in Museum Arnhem, Langstraat 35.

Veilig de weg op

Winterbanden geven onder 7°C meer grip en een kortere remweg. Niet alleen op sneeuw, ook op een nat wegdek. Dat komt door een zachtere rubbersamenstelling en een aangepast profiel.

Meters maken

In het najaar maait het waterschap zo'n 8.500 km sloot in heel Zeeland voor een goede waterdoorvoer.

Stilte voor de storm

Op 1 oktober begint het stormseizoen. Dan werken we niet aan de 495 km dijken en duinen die het waterschap beheert.

Oplossing 'Bladeren maar': A. Es - B. Esdoorn - C. Iep - D. Linde - E. Els

In de boomgaard

Herfst betekent fruit oogsten in de vele boomgaarden in Zeeland. Op heel wat plekken kun je bij een kraampje langs de weg appels en peren kopen. Soms mag je ook zelf de boomgaard in om te plukken. Bijvoorbeeld bij fruitteeltbedrijf Schorre, Vroondijk 2 Vrouwenpolder: op woensdag en zaterdag t/m eind oktober van 9.00 tot 16.00 uur.

Taptoe Bergen op Zoom

Zaterdag 26 oktober, op de Grote Markt, 19.00 uur. Een muzikaal spektakel met regionale en landelijke topkorpsen. Dit jaar speciaal vanwege 75 jaar bevrijding; er doen internationale militaire muziekkorpsen mee uit de landen die een belangrijke rol hadden in de Slag om de Schelde. Kaarten verkrijgbaar bij de VVV.

Nachtelijk Neeltje Jans

Beleef de Nacht van de Nacht met een wandeling door duingebied Neeltje Jans. Geniet van de sterrenhemel, ruik het zilte water en luister naar de geluiden van de nacht. 26 oktober, 20.00 uur. Aanmelden is niet nodig. € 4,- / tot 16 jaar € 2,-. Honden niet toegestaan.

achter de schermen

Twee waterschappers nemen een kijkje achter deuren waar normaal geen publiek is toegestaan.

Elk jaar wordt de Zeeuwse kust wel ergens opgespoten, zoals dit jaar onder andere bij Domburg en Cadzand-Bad. Zandsuppletie is nodig om te zorgen dat de kustlijn gelijk blijft. Hoe gaat het in z'n werk? We stappen aan boord van de zandzuiger.

door Piet-Hein Nelissen

Zand voor het strand

Van den Herik uit Sliedrecht is een van de vier Nederlandse aannemers die de kust opspuit. Directeur Jan Huijbers neemt ons mee naar het werk bij Cadzand-Bad. Jan: "De Nederlandse waterbouw bestaat al sinds de Elisabethsvloed van 1421. Het kwam tot bloei rond twee families die tegenover elkaar aan de Merwede gevestigd waren: in Sliedrecht en Werkendam. Die sindsdien dijken aanleggen, baggeren, de kust aanvullen, alles wereldwijd." Jan toont ons op een ochtend het stille lege strandvak dat is klaargemaakt voor ophoging. Daarna voeren we met het schip de Charlock uit, wonnen zand, keerden terug en zagen het strand aangroeien.

Varen

We zijn aan boord van de zandzuiger Charlock, onderweg naar het zand, ver de Noordzee op. Opdrachtgever Rijkswaterstaat heeft het wingebied aangewezen: een driehoekig vak van 25 kilometer, pal naast een windmolenpark. Jan: "We varen steeds 2 x 45 kilometer omdat je tussen de vele zandbanken door moet. Het schip vaart ongeveer zo snel als een brommer rijdt, want: GIA is ons motto: Gang Is Alles'. De getijstroom sleuren hier zo sterk dat het lijkt alsof het onder water voortdurend stormt." Tamelijk

ondiep (17-20 meter) liggen de toppen van langgerekte 'duinenrijen' onder water. Het zand daar is van precies de gewenste korrelgrootte en -vorm, zo liet Rijkswaterstaat onderzoeken. Er liggen wat ongesprongen explosieven, nauwkeurig in kaart gebracht. Dat is overal zo in de zuidelijke Noordzee; geen reden om het gebied te mijden.

Winnen

De brug van het schip is als een balzaal, met glas rondom. Het is er schoon en stil als in een operatiekamer. Twee mannen hebben hier hun actiecentrum: de stuurman en de 'pijpenman', de uitvoerder van het laden en lossen. Beiden zijn omringd met een hele rits monitoren, knoppen, hendels en wijzerplaten; zo veel dat ieder een vaste stoel heeft die op een rail heen en weer kan. Voorin de brug de stuurman; achterin de pijpenman. Die laatste heeft tijdens het varen rust. In het wingebied bedient hij een ding dat qua vorm sterk lijkt op een stofzuiger. Zuigbuis en mond (sleepekop) van dit apparaat wegen 100 ton. De sleepekop gaat vlak over de zeebodem, meegaand met toppen en dalen. Hij zuigt een zand-water mengsel op. Dat komt in het ruim waar het zand direct uitzakt en het zuigwater via een overloop en een

"Het lijkt alsof het onder water stormt."

Zandsuppletie

Zeespiegelstijging versmalt de Noordzeestranden. Bodemdaling doet, onafhankelijk daarvan, hetzelfde. Bij niets doen zou de Nederlandse kust ieder jaar ongeveer één meter landwaarts opschuiven; ons land zou krimpen. Daarom handhaaft Rijkswaterstaat sinds 1990 de 'basiskustlijn' door van ver op zee jaarlijks circa 12 miljoen kubieke meter zand te halen en op en voor de stranden te storten.

Naast: Deze zandzuiger haalt verder op de Noordzee zand voor de stranden.

Onder: Het aan elkaar koppelen van leidingen is een heel karwei. De bulldozer schuift het zand op z'n plek.

pomp meteen het schip weer verlaat. Van onder naar boven groeit zo een strak pak droog zand in het ruim. Is dat vol, dan spoelt de pijpenman de zuigbuis door met zeewater, haalt hem omhoog met een elektrische lier, en het schip vaart als de wiedeweerga naar het strand terug, want: 'Gang Is Alles'.

Storten

Op het strand ligt een stalen buis, die 500 meter ver in zee begint en doorloopt het strand op, helemaal tot in het stortvak, dat rondom is ingesloten door zandwalletjes. Aan het zeewaartse uiteinde zit 100

meter drijvende leiding, die telkens direct na aankomst van het schip wordt bevestigd aan een afvoermond voorop de boeg. Puur zeewater wordt vanaf het schip eerst door het stelsel gepompt, het stortvak in. Geleidelijk wordt zand bijgemengd als de stroom eenmaal loopt. Het harde zandpakket in het scheepsruim wordt van onderaf, jawel, opnieuw tot een pap gemengd door een rij uiterst krachtige waterjets', elk met een druk van 12 bar, achtmaal zo hoog als je keukenkraan. Een nog grotere pomp, een waar monster, perst de 'pap' de buis in, dan die hele kilometer naar het stortvak op

het strand. Het zandpakket in het schip zakt in, net zo lang tot het ruim leeg is. Dan volgt weer puur zeewater: de buisstroom die uitkomt in het stortvak verkleurt van bruin naar wit. Een telefoontje naar het schip, afkoppelen, buis afdoppen, en hup, terug naar de winplek.

"...en zo", vertelt Jan, "gaat het dag en nacht door. Twaalf man aan boord. Twaalf uur op, twaalf uur af. Twee weken op, twee weken af. De enige uitzonderingen zijn de zomerpauze en het kerstdiner." ■

Vacuüm vissen

Uit onderzoek blijkt dat gemaal De Noord bij Sint Maartensdijk dé plek is waar trekvis naar 'binnen' wil. Daarom leggen we er nu een vispassage aan. Projectleider Marty den Dekker legt uit hoe het werkt: "Met een pomp brengen we het zoete polderwater naar de zoute zeekant. Daar komt vis op af, we lokken ze eigenlijk naar de ingang. Ze zwemmen vervolgens in een verzamelbak. Een vacuümpomp

in de steigers

Het zoetwater in Tholen trekt jaarlijks duizenden vissen aan, maar dijken, stuwen en gemalen blokkeren de toegang tot het binnenwater. Een vispassage bij gemaal De Noord geeft vanaf nu toegang. We hebben vis namelijk nodig om ons water gezond te houden.

door Willem ten Klooster

"Het werkt als een stofzuiger."

bovenin de dijk zuigt het water samen met de visjes naar de polder. Het werkt als het ware als een stofzuiger. Er ontstaat een heveleffect: als de pomp eenmaal vacuüm trekt, dan blijft het water met de visjes vanzelf omhoog gaan."

Een groot voordeel van een vacuümsysteem is dat deze nagenoeg geen draaiende onderdelen heeft. Marty: "Dit maakt het minder

kwetsbaar voor het zoute zeewater en eenvoudig in onderhoud."

Ondertussen zijn we bezig met de herstelwerkzaamheden aan de dijk. Daarna rest alleen nog het inregelen van de vispassage en het testen ervan." Maar daar is Marty niet ongerust over: "Ze staan nu al te dringen om binnen te komen. Ik zag hele scholen vis aan de buitenkant wachten." ■

Afgelopen voorjaar was het weer tijd voor de waterschapsverkiezingen. In totaal bracht 54,6% van de Zeeuwse bevolking zijn of haar stem uit. Het nieuwe dagelijks bestuur bestaat uit zowel vertrouwde als nieuwe gezichten.

door Bas Dingenouts

Marien Weststrate (Partij voor Zeeland)

“Ik ben al sinds 1986 actief in de politiek. In de afgelopen meer dan dertig jaar ben ik onder andere betrokken geweest bij de gemeente Reimerswaal en Provinciale Staten. De Partij voor Zeeland is als grootste partij uit de bus gekomen bij de verkiezingen. Dan is het ook zaak om je verantwoordelijkheid te nemen en het voortouw te nemen. Ik was wel op de hoogte wat het waterschap deed, maar nu ik gekozen ben, blijkt dat het waterschap veel meer zaken behartigt. De komende bestuursperiode vinden we het als partij erg belangrijk om de lastendruk voor de Zeeuwse burger zo laag mogelijk te houden en de schuldenlast in ‘de groene kolom’ te houden. Het waterschap is heel goed in wat het doet en is door zijn specialistische kennis echt van enorme waarde voor Zeeland.”

Denis Steijaert (CDA)

“Voor mij wordt het alweer de derde bestuursperiode voor waterschap Scheldestromen. Al van jongs af aan ben ik bezig met het fenomeen waterschap. Mijn vader was ook gezworene (bij het toenmalige waterschap Hulster Ambacht) en ik kom uit een familie van akkerbouwers. De komende

bestuursperiode ligt voor mij de focus op klimaatadaptatie en het zorgen voor veiligheid op de lange termijn. De komende periode moeten we er als waterschap op inzetten ons steeds verder te profileren als sleutelspeler op het gebied van waterveiligheid. Daarnaast blijft het zo laag mogelijk houden van de lastendruk voor de Zeeuwse burger een belangrijk speerpunt. Vanuit mijn professie als akkerbouwer denk ik veel te kunnen bijdragen aan het waterschap. Ik heb veel gebiedskennis en weet wat er bij de verschillende belanghebbende groepen speelt. Mijn beeld van het waterschap is altijd erg positief geweest en ik doe er alles aan om dit ook uit te dragen nu ik zelf bestuurder ben.”

Philipp Keller (Bedrijven/Kamer van Koophandel)

“Ik ben geboren en getogen in Duitsland, waar de waterschappen niet bestaan als losstaande bestuurslaag. Pas toen ik ongeveer tien jaar geleden in Zeeland ben komen wonen, kwam ik voor het eerst in aanraking met het begrip waterschap. Ik ben een groot voorstander van het waterschap als losstaande entiteit, want vraagstukken over water kunnen direct en efficiënt aangepakt worden. Ik ben ondernemer en houd me voornamelijk bezig met energie portfolio management en met

Luc Mangnus,
Gert van Kralingen,
Denis Steijaert,
Toine Poppelaars,
Marien Weststrate
en Philipp Keller.

Het bestuur bestaat uit een algemeen bestuur en een dagelijks bestuur. Het algemeen bestuur heet bij een waterschap 'algemene vergadering' en bestaat uit 30 leden, vergelijkbaar met een gemeenteraad. De 5 leden van het dagelijks bestuur zijn te vergelijken met wethouders bij een gemeente. Aan het hoofd van beide besturen staat de dijkgraaf.

allerhande vraagstukken rondom de energietransitie. Ik denk dat ik met mijn zakelijke aanpak bij projecten en mijn internationale ervaring een goede aanvulling kan zijn voor het waterschap. We leven in een tijd waarin globale thema's zoals klimaatverandering steeds belangrijker worden en effect hebben ons dagelijks leven. Ik ben een groot aanhanger van het credo "Think Global, Act Local". Het is belangrijk om bestaande verbindingen tussen de kerntaken van het waterschap en thema's zoals digitalisering, circulaire economie en energietransitie te vertalen naar oplossingen die werken voor Zeeland."

Luc Mangnus (Ongebouwd/ ZLTO)

"Net als voor Denis Steijaert, breekt ook voor mij de derde bestuursperiode aan. Bestuurlijk zal er in de komende periode geen radicale draai plaatsvinden. We richten ons in grote lijnen op een voortzetting van het beleid. Mijn persoonlijke interesse ligt altijd heel erg bij het waterbeheer, mede door mijn agrarische achtergrond. Door mijn opgedane ervaring als bestuurder en agrarische kennis denk ik ook de komende bestuursperiode veel bij te kunnen dragen. Naast klimaatadaptatie wil ik me inzetten om als waterschap bij het einde van de bestuursperiode de waterplannen voor heel Zeeland afgerond te hebben. Daarnaast vind ik het belangrijk om zoetwatervoorziening in ons beleid te

integreren. In het algemeen moeten we er als waterschap naar streven om perfect te weten welke thema's er spelen en de samenwerking met anderen te zoeken. Als ik kijk naar het waterschap zoals het nu is en waar we vandaan komen, kun je gerust stellen dat de wereld er heel anders uitziet. Het belang en de verantwoordelijkheid van het waterschap zijn ontzettend toegenomen."

Gert van Kralingen (SGP)

"Ik ga mijn tweede periode als bestuurder van waterschap Scheldestromen in. Daar ben ik met recht trots op. Ik vind het mooi om mijn bestuurlijke bijdrage te leveren aan ons mooie waterschap. Wat me zo aanspreekt is de focus op inhoud en de enorme drive die ik bij de hele organisatie zie. Ik vind het erg interessant om dicht tegen de grote en belangrijke thema's als klimaatverandering aan te zitten en te proberen hier iets in bij te dragen. Ik heb een achtergrond in de bouwwereld. Ik heb zodoende veel ervaring opgebouwd in het managen van projecten en het inschatten van risico's. Deze ervaring en mijn brede blik op zaken probeer ik mee te nemen in mijn werk voor het waterschap. Het huidige bestuur zal vanuit een stabiele situatie het ingezette beleid verder zetten. Hierbij moeten we zeker onze ogen open houden en open staan voor innovatie. De focus moet op onze kerntaken liggen, maar goede ideeën en ontwikkelingen moeten we absoluut de ruimte geven en faciliteren." ■

• • • • • bijzonder gevonden

Meliskerke, dorp op het Walcherse platteland, heeft een bijzondere bezienswaardigheid: de scheve kerktoren. Met het blote oog is duidelijk te zien dat de toren scheef staat.

door Joséphine van Belzen

De scheve toren van Melis

Voorbijgangers maken regelmatig foto's zoals in Pisa, alsof ze de toren recht duwen. Het gaat om de van oorsprong rooms-katholieke Odulphuskerk uit de veertiende eeuw. Kerkbeheerder Adrie van Sluijs vertelt: "Waarschijnlijk ontdekte men halverwege de bouw dat er scheef was gebouwd. Het verhaal gaat dat de aannemer die dat ontdekte, naar boven klauterde en van de toren sprong. Een andere versie voor de scheefstand is dat het komt door verzakking van de ondergrond tijdens de bouw, waardoor de toren uit het lood kwam te staan. Vervolgens is de rest er weer recht op gemetseld, met wigstenen, loodrecht omhoog. En zo ontstond de vreemde knik in de toren."

Maar de toren houdt stand. Er vinden regelmatig controles plaats door de Monumentenwacht. Adrie: "Een recente meting heeft uitgewezen dat de toren vanuit het galmgat (opening bij klokken) 83 centimeter uit het lood staat." Hij vertelt verder: "De toren is 28 meter hoog en de galmgaten voor de klok zijn wit geschilderd als baken voor de scheepvaart. De kerkingang onder de toren werd ooit gebruikt als arrestantenlokaal en later als stalling voor de brandspuit." ■

Bagger als kers op de taart

Jos Luteijn (55),
kantonnier Waterbeheer

Het is dé najaarsklus aan de sloten: maaien en baggeren. Nodig voor een goede doorstroming van het water. Jos begeleidt het baggerwerk in de polders rond Arnemuiden.

Zelf zat-ie jaren op een kraan dus heeft hij zo in de smiezen of het werk goed gebeurt. "Als de bagger niet van het mes stroomt, weet je dat er een stukje bodem mee gaat. Maar die mannen weten wat ze doen." Jos komt elke dag minimaal één keer langs, om details door te spreken en te kijken of alles goed loopt.

Hij vindt het de mooiste periode van

het jaar. "Je hebt veel werk in de voorbereiding, elke meter sloot die gebaggerd wordt, moet ik begroten. Een jaar van tevoren loop ik heel zo'n gebied door om te kijken waar er beplanting weggezaagd moet worden en met welke kraan we moeten baggeren. In het voorjaar bezoek ik alle boeren die in dat jaar in het baggergebied vallen. Dat contact is het mooiste. Een praatje met iedereen maken, leuk

maar ook nodig. Je komt toch op andermans grond. Nee, op bagger zit meestal niemand te wachten. Daarom moet je goed en op tijd communiceren. Tja, ik ben de troepschopper maar ik zorg ook weer dat ze droge voeten hebben!"

www.scheldestromen.nl/baggeren ■